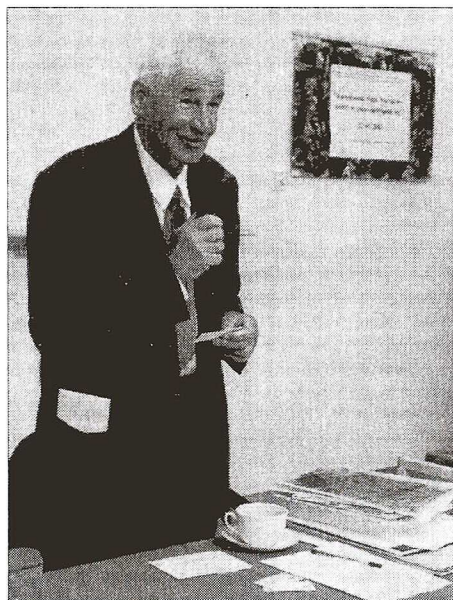

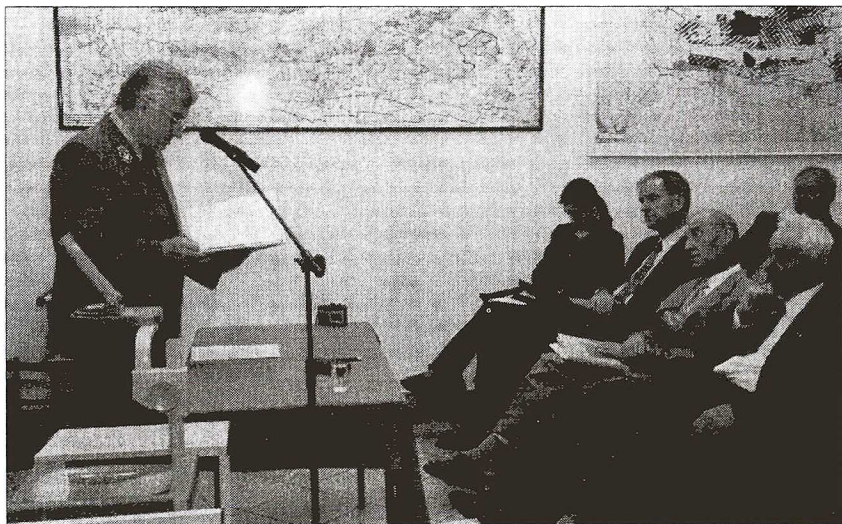
Wprowadzenie

Oddajemy do rąk czytelników kolejny zeszyt Biuletynu KPZK PAN, zawierający materiały przygotowane na konferencję, lub z nią związane pt. *Kampinoski Park Narodowy wobec wyzwań antropopresji*. Konferencja odbyła się 22 maja 2002 r. w siedzibie KPN w Izabelinie. Organizatorami konferencji był Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, reprezentowany przez wiceprzewodniczącego Komitetu – prof. dr hab. Andrzeja Stasiaka oraz Kampinoski Park Narodowy, reprezentowany przez dyrektora KPN – mgr inż. Jerzego Misiaka i jego zastępcę – mgr inż. Mirosława Markowskiego. Sekretariat ze strony KPZK PAN merytorycznie powierzono mgr Annie Serafin, ze strony KPN – mgr inż. Piotrowi T. Stefaniakowi. Zasadniczą pomoc finansową umożliwiającą przeprowadzanie konferencji oraz druk Biuletynu zapewnił Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, za co serdecznie dziękuję wiceprezesowi Zarządu Tomaszowi Skrzyczyńskiemu. Istotną pomoc merytoryczną uzyskaliśmy od przedstawiciela samorządów lokalnych – wicestarosty Powiatu Zachodniego Warszawskiego – mgr inż. Jana Żychlińskiego.

Do wydawnictwa włączono opracowanie prof. dr hab. Ryszarda Cymermana z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, które dotyczy roli planowania przestrzennego na obszarach wiejskich. Wynika to m.in. z tego, że ponad 90% powierzchni Polski stanowią obszary wiejskie i na nich skupiają się powierzchnie o szczególnych walorach przyrodniczych, prawnie chronione, zajmujące ok. 32,5% powierzchni kraju. W moim przekonaniu jest to wielkość „statystyczna”, gdyż naprawdę chronione są parki narodowe zajmujące ok. 1% powierzchni kraju i rezerваты – ok. 0,5% powierzchni, wchodzące częściowo w powierzchnię parków narodowych. Z materiałów przedstawionych na konferencji i opublikowanych w Biuletynie wynika, że także i na te 1,5% powierzchni kraju narasta antropopresja. Klasycznym tego przykładem jest Kampinoski Park Narodowy i jego otulina. Wyniki konferencji powinny przede wszystkim zwrócić uwagę Ministerstwa Środowiska, a także samorządów różnych szczebli – wojewódzkiego, powiatowego, a zwłaszcza gminnego na powstające konflikty między słusznymi zasadami ochrony przyrody a społecznościami zarówno

Prof. dr hab. Andrzej Stasiak
przewodniczy konferencji

Dyrektor Kampinoskiego Parku Narodowego mgr inż. Jerzy Misiak
wygłasza referat

lokalnymi, jak i o zasięgu regionalnym, a nawet krajowym i międzynarodowym. Narastająca antropopresja wynika m.in. z rozwoju turystyki i rekreacji – klasyczny przykład to Tatrzański Park Narodowy, rozwoju osadnictwa w strefach aglomeracji – przykład Kampinoskiego Parku Narodowego i Wielkopolskiego Parku Narodowego. Odmianą antropopresji jest także możliwość użytkowania powierzchni objętej parkami narodowymi przez ludność lokalną – w przypadku KPN dotyczy to osadnictwa wewnątrz parku, które mimo założeń nie zostało z obszaru parku w pełni wyprowadzone. W Białowieckim Parku Narodowym i jego otulinie problem pozyskiwania drewna i korzystania z runa leśnego doprowadził do poważnych konfliktów z leśnikami i miejscową ludnością. Takie przykłady można oczywiście mnożyć. Wynika z nich postulat, który pozwalam sobie zasygnalizować. Ministerstwo Środowiska łącznie z samorządami różnych szczebli oraz Krajowym i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska powinno zorganizować poważną kilkudniową konferencję, na której należałoby określić **poła konfliktów** oraz możliwości ich kompromisowych rozwiązań. Wiążą się z tym poważne problemy:

- szacunku **materiałnej rekompensaty** dla samorządów lokalnych powiązanych przestrzennie z parkami narodowymi i ich otulinami, a także dla konkretnych grup społecznych, zamieszkających w parkach narodowych i ich otulinach, wynikającej z ograniczeń rozwoju;
- doprowadzenia do utworzenia **związków komunalnych gmin**, związanych z przestrzenią parków narodowych i ich otulinami w celu wspólnej polityki przestrzennej dotyczącej określenia form i skupisk osadnictwa w ramach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego; związki takie powinny również opracować koncepcje rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, łącznie z oczyszczalniami ścieków oraz zbiornikami odpadów;
- skoordynowania dotychczasowej istotnej pomocy Krajowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Myślę, że taka konferencja miałaby istotne znaczenie nie tylko dla parków narodowych, ale ułatwiłaby także programowanie zakładanego wzrostu obszarów cennych przyrodniczo (program Natura 2000) – do ok. 15% powierzchni kraju, co wymaga szacunku kosztów, zarówno na rekompensaty dla samorządów i społeczności lokalnych, jak i przygotowania do realizacji projektów technicznych dotyczących gospodarki wodno-ściekowej.

W związku z konferencją dotyczącą antropopresji na Kampinoski Park Narodowy, istnieje konieczność szerszego spojrzenia na proble-

matykę ochrony środowiska, jeśli ma ona mieć konkretne wymiary. W stosunku do KPN i jego otuliny, na których obszarze występuje silna antropopresja uważam za konieczne:

- doprowadzenie do rzeczywistego związku komunalnego gmin puszcząskich otaczających KPN;
- opracowanie przez te gminy realnych planów terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i usługową z jednoczesną koncepcją form zabudowy oraz rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i oczyszczalni ścieków;
- skoordynowanie pomocy finansowej na realizację tych inwestycji z Krajowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz przewidywanych środków z Unii Europejskiej;
- podjęcie jednoznacznych decyzji co do likwidacji lub pozostawienia w ściśle określonych warunkach osiedli znajdujących się wewnątrz KPN.

Mam nadzieję, że materiały, które publikujemy będą przydatne zarówno decydom na poziomie krajowym, regionalnym, lokalnym, jak również pracownikom nauki, a także szeroko pojętym miłośnikom polskiego środowiska przyrodniczego, (występującym zarówno w formie różnych stowarzyszeń, jak i działających indywidualnie).

Na zakończenie chciałbym podziękować tym wszystkim, którzy przyczynili się do realizacji konferencji oraz umożliwili opublikowanie jej materiałów. Dotyczy to zwłaszcza autorów tekstów, a także pani Redaktor Ewy Ryżlak.

Andrzej Stasiak

Introduction

We hereby convey into the hands of Readers the next volume of the KPZK-PAN Bulletin, containing materials prepared for – or otherwise associated with – a conference entitled *Kampinos National Park in the Face of the Challenges of Anthropressure*. This took place on May 22nd 2002 at the Park's headquarters in Izabelin. The organizers were KPZK-PAN as represented by Deputy Chairman Professor Andrzej Stasiak, and the Office of the Director of Kampinos National Park, as represented by the Director Jerzy Misiak M. Eng., himself, and his deputy Mirosław Markowski, M. Eng.

The substantive matters to be engaged in by the Secretariat were conferred upon Anna Serafin M. Eng. on the part of the Committee, as well as Piotr T. Stefaniak M. Eng. on the National Park side. Fundamental help of a financial nature – allowing the Conference to take place at all – was received with gratitude from the Voivodship Fund for Environmental Protection and Water Management in Warsaw. Our sincerest thanks for this are extended in particular to Vice-President of the Board Tomasz Skrzyczyński. In turn, considerable substantive help was made available by local government representatives, in particular the Deputy Head of the powiat („county”) of Western Warsaw, M. Eng. Jan Żychliński.

The materials for publication have been joined by a study from Prof. Ryszard Cymerman of the University of Warmia-Mazury, concerning the role of spatial planning in rural areas. This addition *inter alia* reflects the fact that more than 90% of Poland is rural, and this area obviously plays host to the vast majority of the naturally-valuable areas that are subject to legal protection and together cover c. 32.5% of Poland. It is, however, my conviction that this last result should be seen as a „statistical fluke”, to a great extent, for the really meaningful protection in Poland is confined to the National Parks covering c. 1% of it, and the Nature Reserves covering about 0.5% and at least partly overlapping with the aforementioned National Parks. Furthermore, the materials presented at the Conference and published in this Bulletin make it clear that even this 1.5% of Poland (at most) is becoming subjected to increasing anthropopressure. Kampinos National Park and its buffer zone are nothing if not a classic example of this phenomenon. The results of the Conference deliberations are thus required reading for the Minister of the Environment above all, as well as for local authorities at the regional, county and above all *gmina* (local) levels. They must be fully aware of the emerging conflicts between the justified principles of nature conservation on the one hand, and communities at both local and regional (and even national or international) levels on the other.

The increasing anthropopressure in question results from the development of tourism and recreation, among other things – as in the classic case of Poland's Tatra Mountains National Park, as well as the development of settlement in zones around agglomerations exemplified by the Kampinos and Wielkopolski National Parks first and foremost. A variant of anthropopressure is the possibility for local people to make use of areas within National Parks, as is the case with Kampinos NP, wherein enclaves of private land enclosed by the boundaries and supposedly destined for purchase and exclusion from settlement remain partly in use. In turn, in the Białowieża NP and its buffer zone, the issue of timber harvesting and the determined utilisation of the forest floor vegetation led to serious conflicts with both foresters and locals. Many more such examples could of course be cited, but the proposal resulting from them all is one that I took the liberty of seeking to signal. The Ministry of the Environment should join the local authorities on the different tiers and the Funds for Environmental Protection and Water Management at national and regional levels in organising a serious several-day conference to determine the above **fields of conflict**, as well as to identify the possibilities for compromise solutions to be reached over them. Bound up with this would be meaningful work towards:

- **the material compensation** of local authorities linked spatially with National Parks and their buffer zones, as well as particular groups in society resident in these areas, in relation to the limitations that the presence of these protected areas impose upon development;
- the establishment of **municipal unions of local authorities (gminas)**, associated with the space of National Parks and their buffer zones, with a view to joint spatial policies being pursued to define the forms and concentrations of settlement within the framework of local physical development plans – such unions should also devise concepts for solutions in the field of water and wastewater management, together with wastewater treatment plants and receiving waters for wastes and garbage deposits;
- the coordination of the hitherto important assistance extended by the Funds for Environmental Protection and Water Management at national and voivodship levels.

In my view, a conference of this kind would be of significance, not only to National Parks in existence, but also to the facilitated planning of the assumed increase in the area of naturally-valuable areas under protection to about 15%, in line with assumptions of the Natura 2000 programme. This will require a costing in terms of both the compensation to be given to local authorities and local communities, and the preparatory work to be done in regard to the implementation of technical projects as regards water and wastewater management (including wastewater treatment plants, receiving waters, *etc.*).

The Conference on anthropopressure in Kampinos National Park has also made clear the need for a broader look to be taken at issues of environmental protection, if this is to really assume concrete dimensions. Where this particular National Park is concerned, the strength of the anthropopressure being exerted

upon both the Park proper and its buffer zone make it necessary, in my view, for:

- efforts to be made to bring about a real municipal union of gminas in the area around the National Park;
- the aforementioned gminas to devise realistic plans for land designated for residential and service-related construction, with at the same time a concept as regards the form this construction is to assume and the solutions to be applied in water and wastewater management (including in regard to wastewater treatment plants and receiving waters and garbage deposits);
- financial assistance to be coordinated with a view to the above investments being financed by Funds for Environmental Protection and Water Management at national and local and regional levels, as well as the means from the EU that are foreseen;
- unequivocal decisions to be taken as regards the liquidation or retention within clearly-defined limitations of the settlements to be found within Kampinos National Park.

It is my hope that the materials published herein will prove suitable for use by decisionmakers at national, regional and local levels, as well as by research workers and the more generally defined „lovers of Polish nature“ (as figuring among the membership of different organisations and associations, or else acting individually).

Finally, I would like to extend thanks to all of those who contributed to bringing about the Conference, as well as making the publication of its materials possible. In particular, I am grateful to the authors of the texts included here, as well as to our editor, Ewa Ryżlak.

Andrzej Stasiak